

MOJ
KRIVOTVORENI
ŽIVOT

PITER
KERI

Preveo
Milan Marković

■ Laguna ■

Naslov originala

Peter Carey
MY LIFE AS A FAKE

Copyright © Peter Carey, 2003

All rights reserved.

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Našim sinovima
Semu i Čarliju*

„Ugledah strašno biće – bedno čudovište koje sam stvorio – kako prilazi prozoru. Ono podiže zavese na krevetu i upre u mene oči, ako se to moglo nazvati očima.“*

Meri Šeli,
Frankenštajn; ili moderni Prometej
1818.

* Prevela Slavka Stevović

Stari parohijski dom, Tornton, Berkšir, avgust 1985.

1

Džona Slejtera poznajem čitavog života. Možda se sećate njegove javne kavge sa Dilanom Tomasom ili čak imate primerak njegove čuvene zbirke „bezobraznih“ pesama. Ako je u pitanju američko izdanje, na unutrašnjoj strani zaštitnog omota pro-naći ćete fotografiju zgodnog pesnika svetle kose u beloj odeći za kriket. *Rosna pesma* objavljena je 1930. Slejter je u to vreme imao dvadeset godina, zamalo pa čudo od deteta.

Te godine sam se rodila i ja, Sara Elizabet Džejn. Moja majka je bila lepa Australijanka nemirnog duha, a otac, ništa manje zgodan, mada prilično uštogljen Englez, lord Vilijam Vud-Daglas, poznat pod nadimkom Bufi.

Slejterovo poreklo je pak bilo prilično nejasno, iako ga je moja majka, užasan snob bez sluha za finese, smatrala izuzetno otmenim, zbog čega mu je i dopuštala razuzdanost kakvu ne bi trpela od jednog dečaka iz Čestera koji je završio državnu gimnaziju, što je on zapravo bio.

Slejter je bio taj koji je na tridesetom rođendanu moga oca komadao tortu golim rukama, koji je na konju ujahao u kuhinju i doveo na večeru Juniti Mitford* u vreme kada je ona krala

* *Unity Mitford* (1914–1948), kontroverzna profašistički nastrojena Britanka, za koju se smatra da je jedno vreme bila ljubavnica Adolfa Hitlera. (Prim. prev.)

stvari iz Bakingemske palate a u torbici nosila onog gadnog malog tvora.

Ne mogu da kažem da sam razumela njegovu ulogu u braku mojih roditelja, i tek kada se moja majka ubila – na spektakularno odvratana način – posumnjala sam da nešto nije u redu. Videla sam Džona Slejtera kako je grli u poslednjim minutima njenog života i napokon sam shvatila, bar sam mislila da jesam.

Od tog trenutka sam zamrzela sve u vezi sa njim: njegovu umišljenost, njegovu izrazitu ali mračnu lepotu, a najviše od svega te prodorne svetloplave oči, koje su se nastanile u mojoj mašti kao otelotvorenje prevrtljivosti.

Nakon majčine smrti, jadni Bufi je doživeo potpuni slom. Pio je, i plakao, i urlao, i na kraju me je, nakon što je po drugi put pao niz stepenice, poslao u internat Sent Meri u Berkširu, koji mi se uopšte nije dopadao. Pobešla sam, vratili su me poštanskim kolima, svađala sam se sa direktorkom i razradila perverznu taktiku pisanja levom rukom zbog čega su gotovo svi moji školski radovi bili nečitljivi. Toliko sam se trudila da budem loša devojčica da niko nije primetio da sam pored toga i pametna. Ali čak i dok sam dobijala dvojke iz engleskog, nekako sam uspevala da uvidim da slavni Slejterovi stihovi nisu bili ništa drugo do mamac jednog mužjaka uz čiju pomoć lakše dolazi do seksa. Daleko od toga da je ovo bilo moje jedino zapažanje i nisam oklevala da ovom velikanu jasno stavim do znanja šta mislim. Negde među njegovim spisima možda još uvek postoji svedočanstvo o mojoj analizi pesme *Istern Oriental* sa drskim ispravkama i upitnicima pored njegovih stihova prepunih opkoračenja za koje se ja vragolasto nadam da mogu „da mu budem od pomoći“.

Bila sam, ukratko, starmalo čudovište i uopšte vas neće iznenaditi što Džon Slejter i ja nismo postali prijatelji. Međutim, u Londonu takvom kakav jeste, ipak sam tokom godina naletala na njega, a pošto je on nastavio da piše poeziju a ja završila kao

urednica *Moderne revije*, poznavali smo mnogo istih ljudi, pa smo s razlogom sedeli mnogo puta za istim stolom.

Naši odnosi nisu s vremenom postali bolji. Naprotiv, što sam bivala starija postajala sam sve nemirnija u njegovom prisustvu. Neću reći da sam bila opsednuta njime, ali nisam mogla da boravim u istoj prostoriji a da neprestano ne buljim u njega; osećala sam istovremeno i privlačnost i gađenje. On je bio jezivo bestidan narcis tako pun ikonoklastičkih stavova i oduševljenja egzotičnim krajevima sveta da nije bilo večere, ma kako pune *velikana* i *dobrotvora*, na kojoj bi moglo da se pobegne od njegove bardske sveprisutnosti. Ja, naravno nisam mogla da ga pogledam a da ne pomislim na moju jadnu, nesrećnu majku.

Uprkos tome što smo bili tako intimno povezani, bilo je potrebno punih trideset godina da nas dvoje porazgovaramo a da to ne bude tek površno i kurtoazno. On je tada imao šezdeset dve godine i, iako je bio poznatiji po svojim romanima – *Ameršamski satirikon* bio je veliki bestseler – ljudi su ga i dalje po pravilu oslovljavali sa „pesnik Džon Slejter“. A upravo tako je i izgledao: poprilično divlje i zajapureno, kao da se upravo vratio sa bazanja po nekim vrletima ili pešačenja Bašovim* stopama sve do Ogakija.

Slejter se zaista veoma trudio oko društvene strane književnosti, i u Britaniji jedva da je bilo pesnika ili romanopisca koga nije mogao da nazove prijateljem ili kome nije u nekom trenutku učinio uslugu. Sa Fejberovom ekipom gajio je naročito dobre odnose, tako da smo na jednoj večeri priređenoj u kući Čarlsa Montita,** napokon i porazgovarali. Osim tog razgovora, ostatka večeri se i ne sećam baš dobro, izuzev da je Robert Louel – počasni gost – nehotice otkrio da ne zna ko je Slejter. Ovo je bio razlog, pretpostavljam, zbog koga je Slejter

* *Matsuo Basho* (1644–1694), japanski pesnik iz perioda edo, poznat po svojim haiku pesmama, kao i po nomadskom načinu života. (Prim. prev.)

** *Charles Monteith*, čuveni urednik britanske izdavačke kuće *Faber and Faber*. (Prim. prev.)

tako naglo odlučio da mi se obrati oslovljavajući me sa „Miks“, nadimkom koji je pripadao mojoj porodici i svem onom izgubljenom vremenu provedenom u Alenherstu na Haj Vikomu.

Ono što mi je rekao nije bilo ni najmanje lično i, mada je to što je upotrebio nadimak već bilo dovoljno da me dirne, tek me je njegov glas, koji je poprimio čeznutljiv, elegičan ton, možda usled bezobzirnosti s kojom je slavni Amerikanac sudio o njegovom životu, potpuno neočekivano ganuo. Prvi put nakon mnogo godina pogledala sam ga izbliza: lice mu je bilo naduveno, a boja kože nezdravo siva. Kada je počeo da priča o tome kako bi ponovo posetio Maleziju, zemlju iz koje veći deo *Rosne pesme* i njenih naslednika vuče korene, bilo je teško ne zapitati se da se on to možda ne sprema za poslednje putovanje.

Pođi sa mnom, rekao je iznenada.

Kreštavo sam se nasmejala. Ščepao me je za ruku i prikovao me tim prokletim očima, a pošto je, naravno, bio ženskaroš sa velikim „ž“, postideno sam skrenula pogled.

Trebalo bi da odemo tamo, rekao je. Zar ne misliš?

Bilo je nemoguće pretpostaviti koji „mi“ i šta znači „trebalo bi“.

Moramo da razgovaramo, navaljivao je. Veoma je loše što nikada nismo razgovarali.

Ovo me je iznenadno intimiziranje razoružalo, baš kao što je i nameravao.

Nemam novca, rekla sam.

Ja ga imam na tone.

Pažljivo me je promatrao dok sam dosipala vino.

Imaš dečka, natuknuo je.

Imam veoma ljubomornu mačku.

Obožavam mačke, rekao je. Doći ću da porazgovaram s njom.

I već je stigao taksi i on je morao da krene na veoma glumuroznu zabavu na kojoj je očekivao da će sresti Džona Lenona. Dok je ustajao čuo se sveopšti žamor oprastanja, a ja sam zaključila da naš razgovor nije imao prevelik značaj – da je

prosto služio kao paravan za neprijatnost koju mu je priredio Robert Louel.

Međutim, telefon je zvonio već u osam sati sledećeg jutra u mojoj kući u Ulici Old Čerč i ubrzo je postalo potpuno jasno da ovo putovanje nije sasvim impulsivno. Sredio je da Britanski savet plati jednu kartu, a dve hiljade reči u *Novi* trebalo je da isplati drugu. Biće mu izuzetno drago da pokrije sve moje troškove.

Budući da mi je otac prošle godine umro pod nimalo srećnim okolnostima – zbog moje nadurenosti nismo bili u preterano bliskim odnosima – nije mi ni najmanje šašavo izgledala pomisao da mi je Džon Slejter ponudio ovaj put kao priliku za razgovor, kako bih možda malo bolje razumela svoju nesrećnu porodicu. Naravno, on to nikada nije rekao, i čak ni sada, nakon svih ovih godina, nisam sasvim sigurna šta je bila njegova prvobitna namera. Sigurno nije bio seks. Dozvolite da odmah raskrstimo sa tim. Bilo je dobro poznato da mene seks ne zanima.

Džone, rekla sam, ja sam užasan turista. Ne pada mi na pamet da gacam sa dvogledom u rukama po proklesoj džungli. Ja sam urednica. To je sve što radim. Čitam. Nemam drugi život.

Voliš da jedeš, rekao je. Video sam kako si slistila onaj kari. Pa, bio je to veoma dobar kari.

Onda će Kuala Lumpur za tebe biti pravi raj. Dušo, poznajem Lumpur skoro koliko i tebe.

Naravno, mene uopšte nije „poznavao“.

Šta je najgore što bi moglo da se desi? Da počnem da ti se udvaram? Miks, zaboga – to je samo nedelju dana tvog života. Ionako ćemo uskoro svi truliti pod zemljom. Hajde pođi.

Tu sam poklekla – kod truljenja. Nakon ručka sam orobila sef i uzela svu onu siću koja je pripadala časopisu. Na Kings roudu sam kupila trevelers-čekove u vrednosti od četrdeset pet funti, sandale i letnju haljinu. Tako pripremljena ušla sam u lavirint iz koga, trinaest godina kasnije, još uvek tražim izlaz.

U ono vreme let od Londona do Kuala Lumpura inače je trajao trideset sati, ali smo mi još dodatno stajali u Teheranu zbog magle u Dubaiju, a zatim smo i beskrajno dugo čekali u Singapuru. Pomislíte da je putovanje od četrdeset dva sata bilo dobra prilika za započinjanje razgovora, međutim, Slejter je izgleda voleo da spava u avionu, a kada smo sleteli u Singapur bio je do te mere drogirani fenobarbitonom i viskijem da je stjuardesa mislila da je mrtav.

Kroz malezijsku imigracionu kontrolu prošao je u kolicima, tako da moje prvo sećanje na Kuala Lumpur uključuje probleme oko ubacivanja krupnog i gojaznog muškarca u taksi a zatim i iznošenje iz njega u neverovatno kičasti foaje hotela *Merlin*, gde je, bogu hvala, vest o dolasku slavne ličnosti stigla pre nas.

Izuzev užasnog zlatnog i kariranog dekora hotela *Merlin*, jedino što je u ovoj stranoj prestonici ostavilo utisak na mene bili su vrućina i mirisi: kanalizacije, cveća, trulog voća i opšti zadah plesni koji mi se uvukao pod kožu i prožimao moju veliku i jednostavnu sobu u kojoj je neko u kupatilu, iza šolje, sivom olovkom napisao „jebeš pačice“.*

Slejter se sledećeg dana nije javljao na telefon i počela sam da brinem da nije zaista umro. Onda sam za svaki slučaj proverila na recepciji i saznala da je, ponevši sa sobom sav svoj prtljag, otišao iz hotela. Bez ikakve poruke. Naprosto otišao.

Istog trena sam se osetila kao neko ko je bio strastveno zaveden, potucan i napušten. To nije prijatan osećaj ni u boljim vremenima i moje staro neprijateljstvo prema Slejteru ponovo je isplivalo na površinu. Previše besna da bih čitala i odveć uznemirena da bih spavala, otišla sam u razgledanje neke indijske prodavnice galanterije na Batu roudu. Volim da kupujem odeću, ali ovde mi se ništa nije sviđalo. Batik je bio suviše grub i običan, ni izdaleka fin kao na indonežanskim tkaninama, a ipak sam kupila komad, kao i svaki turista. Od Batu rouda sam

* Engl.: *Fuck Little Duck* – parodiran naslov pesmice za decu *Five Little Ducks* – Pet pačica. (Prim. prev.)

krenula dalje, razgledajući izloge, i ništa mi se nije dopadalo sve dok se nisam obrela u bučnoj ulici neobičnog imena Đalan Kembel, koja je bila puna kineskih prodavnica. Ni ovde mi se nije preterano svidelo, mada se ispred zgrada pružala kolonada i bila bih zahvalna zbog hlada da nije bilo prepada ponudama vlasnika radnji koji su izneli svoje stolice i čekiće i plastične kofe na javni prolaz.

I upravo sam tu, u tami, dok sam prilično mrzovoljno razgledala jedan dućančić – usred hrpe bicikala, odmah pored Kineskinje koja je stavljala jarkocrvenu ribu u plastične kese – ugledala sredovečnog belca u prljavom sarongu. Obrve su mu bile povijene nadole, a kosa veoma kratko podšišana i podsećao me je istovremeno i na robijaša i na monaha. Ipak, za oko su mi najviše zapale grozne crvene rane na njegovim mišićavim nogama. Sedeo je na polomljenoj plastičnoj stolici i netremice gledao prema ulici a kada sam zastala, nije pokazao ni tračak onoga što bih mogla da nazovem naklonošću prema pripadniku iste rase.

Na trenutak sam se zapitala kako li je dospeo ovde gde niko ne leči njegove rane, ali mi je, u stvari, bilo previše vruće, i suviše su mi smetali mirisi Azije koji podsećaju na riblju paštetu i, sve u svemu, bila sam odveć zlovoljna da bih se duže vreme pitala bilo šta. Prešla sam preko mutne reke Klang i ubrzo ponovo bila u buđavom klimatizovanom *Merlinu*, iznova pokušavajući da se pozabavim radovima nekih dovoljno talentovanih engleskih pesnika. Još uvek sam bila zaokupljena istim poslom kada me je u osam sati uveče Slejter napokon pozvao.

Miks, povikao je. Zar nije predivan grad?

Kako sam mogla da mu kažem da sam čitav dan očekivala da ću ga videti? Zbog njega sam se osećala jadno, detinjasto.

Šta si radila? Ispričaj mi sve.

Malo sam šetala, priznala sam.

Dobro, dobro, odlično. Draga, rekao je, nadao sam se da ćemo moći da večeramo u utorak, ali ovde sam poprilično zauzet. Da li bi mogla sredu da rezervišes za mene?

Džone, ponedjeljak je.

Da. Znaš, ja sam u Kuala Kangsaru. U stvari, upravo sam stigao. Pravo sa stanice, kako se kaže.

Kuala šta?!

Znala si da idem u Kuala Kangsar.

To mesto uopšte nije pomenuo. Sigurna sam u to. Tada sam prvi put čula to ime i bila sam sigurna tada – a sada sam sasvim ubedena – da je kao i obično iskoristio priliku koja mu se ukazala i da nije bila reč o intelektualnoj radoznalosti. U mladosti su bezobzirnost i hedonizam bili pokretačke sile njegovog genija, ali su takođe, naposljetku, doveli do toga da ne postane ono što je obećavao. Da je više pisao a samo se malo manje kurvao i ulizivao, možda bi Louel vrlo dobro znao ko je on.

Pa, rekao je, sigurno se vraćam u sredu uveče. Uživaj u Kuala Lumpuru. Zaista ti zavidim na tome što ga otkrivaš.

I to je bilo sve. Bez izvinjenja. Bez zabrinutosti za mene. Kada sam spustila slušalicu, napokon sam razumela jadnu Lizi Slejter, njegovu drugu ženu, onu što je završila u bolnici *Sent Bartolomej* zbog trovanja alkoholom.

Problem je u tome, rekla mi je jedna upropašćena lepa Lizi, problem sa dobrim starim Džonom, dušo, jeste u tome što on uvek radi onako kako on hoće.

Turizam mi ne ide od ruke, kao što sam rekla, ali te druge noći bila sam toliko besna da nisam mogla da ostanem u tom smešnom hotelu. Prisilila sam se da pojedem sataj* na uličnoj tržnici u takozvanom Kampong Baruu, malajskoj četvrti na pet minuta hoda od *Merlina*.

Idućeg dana sam isto tako bezvoljno izašla i blenula u pećine Batu, železničku stanicu u mavarskom stilu i smrdljive kineske pijace. Mirisi su za mene bili najveća prepreka tokom tih turističkih obilazaka, ne samo mirisi pijace već i strana mešavina dima i začina i kanalizacije i izduvnih gasova dvotaktnih motora

* *Sataj*, orijentalni specijalitet od mesa, nalik ražnjićima. (Prim. prev.)

kao i svih slatkastih i plesnivih aroma onih tropskih trava širokog lista. Radije sam šetala ulicama vrlo rano, dok je jutro još bilo sveže i dok su Siki koji su radili kao čuvari banaka jeli na ulici slatki barfi* i pili kravlje mleko, koje su obožavali. Tropsko drveće je bilo lepo, a čitava Ulica Đalan Tričer bila je okićena teškim zelenim listovima i žutim cvećem. Tek me je pogled na dečaka koji je mačetom sekao drvo banane podsetio da su, pre manje od tri godine, ljubazni i nasmejani stanovnici Kampong Barua kasapili svoje kineske susede. Krv je tekla ovim dubokim slivnicima pokraj kojih sam sada hodala.

Lutala sam uglavnom bez uznemiravanja. Ipak je ovo bila 1972. i moralo je da se otputuje do istočne obale da bi se pro našao neko koga bi uznemirila dužina suknje ili gola ramena. Povrh toga, britanska kolonijalna prošlost gotovo da je još uvek bila sadašnjost i mogli ste, dok šetate Batu roudom, da svratite u hotel *Koloseum* i tu, na svakom od belih stolnjaka, zateknete po bocu vusteršir sosa. Sve je ovo dosta zanimljivo, ali ono što sam rekla Slejteru bilo je istina: ja sam urednica i *Moderna revija* jeste moj život. Zapravo sam više volela da sedim u hotelskoj sobi i da čitam, ne samo poeziju koja pristizhe za časopis nego i *Izgubljeni raj* koji me uvek podseti, uprkos gospodinu Livisu,** na to čemu sam posvetila život. Po podne sam ponovo odavala poštu rečima pisanjem dugih pisama najvažnijim članovima mog upravnog odbora: lordu Antrimu, Vistanu Odenu i predivnoj gospođi Makej, bivšoj ženi mančesterskog industrijalca čija je velikodušnost u više navrata spasla moj časopis. U svakom od tih pisama spomenula sam ogroman račun za štampanje, iako u stvari nisam očekivala da ću bilo šta postići. Oni su pritekli u pomoć mnogo puta do sada i sumnjala sam

* *Barfi*, slatkiš koji se dobija kada se kondenzovano mleko kuva sa šećerom, a kasnije se obogaćuje pistaćima, indijskim orahom, mangom ili nekim drugim dodacima. (Prim. prev.)

** *Frank Raymond Leavis* (1895–1978), uticajni britanski književni kritičar, poznat i po tome što nije cenio radove Džona Miliona. (Prim. prev.)

da im je već dosta časopisa koji možda nikada neće postati ono čemu smo se svi nadali.

Slejter se pojavio u četvrtak tako što je neočekivano uhvatio korak sa mnom dok sam prelazila most koji vodi ka Đalan Kembelu, gde sam pretpostavljala da ću zateći društvanice ušikanih kolonijalista crvenog lica od kojih se očekuje da pričaju gadosti kakve samo radže govore.

Nosio je bermude i teške cokule i bio je još uvek tako veseo i bez znaka kajanja da sam počela da se pitam da nije zaboravio naš razgovor na večeri kod Fejbera, da nije možda mislio da će mi zapravo prijati da se sama upoznam sa jednim vrelim azijskim gradom.

Miks, rekao je, imam nešto da ti kažem.

Tu li smo, pomislila sam – međutim, bila sam vrlo razočarana što nije krenuo da mi se izvinjava, već mi je sa puno pojedivosti pripovedao o tome kako je pešačio kroz džunglu sa jednim kineskim pesnikom anglofilom. Dok sam slušala, pitala sam se zašto bi neko nosio bermude u džungli u kojoj će tako žestoko izgrebati nezaštićenu kožu. Možda prosto da bi pokazao noge?

Jesi li videla ono?, pitao je iznenada. Nisi? Pa bio je to *Die Sonette an Orpheus*, u izdanju *Insel-Verlaga* iz 1923. godine. Sigurno vredi bar sto funti.

Na prodaju?

Ne budi smešna. Ne, u onoj groznoj radnji tamo. Dođi. Moraš da vidiš.

Zapravo nisam želela da me Džon Slejter kontroliše, ali on me je već zgrabio svojom ogromnom šapom i nisam imala izbora osim da pogledam u istu onu radnju za popravku bicikala koja mi je privukla pažnju u ponedeljak. Isti onaj belac sa čirevima na nogama sedeo je na polomljenoj plastičnoj stolici i stvarno je čitao, pod svetlom gole sijalice, *Sonet Orfeju*.

Pogledaj, rekao je Slejter.

Kada je to čuo, belac je blago pogledao i, nakon što je na tren osmotrio Slejtera, polako mahnuo rukom u znak pozdrava.

Isuse, rekao je Slejter.

I dalje mi stiskajući ruku, počeo je da me na silu gura niz ulicu.

Poznajesh li ga?

Pogledao me je, a isturena brada mu se pomerala kao da žvaće nešto gadno. Da li ga poznajem?, pitao je prezrivo. Naravno da ne.

Ovo je zapravo mesto na kome priča počinje, budući da mi je bilo jasno da laže.